

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

Jorge Luis Borges *Bábeli könyvtár* című ismert, közel 80 éve született remeke hatszögletű szobák, hatszögű olvasótermek végtelenében írja le, képzelettel a világ-egyetemmel azonos méretű, beláthatatlan könyvállománnyal bíró világkönyvtár létezését. A novellabeli polcokon sorjázó kötetek egységes kötése, terjedelme és formátuma Borges fiktív világában nem az uniformizációt hivatott ábrázolni (ezekben a könyvtárszobákban minden írásjelbeli, ortografikus azonosság ellenére a tételek nagyon is különbözőek, s egyúttal mindenki, aki elég kitartóan keresi, megtalálhatja köztük a saját élettörténetét is), hanem éppen azt, hogy e kötetekben felhalmozott végtelen tudásmennyiség az emberi agyhoz hasonló információáramlások és idegpályák szinonimájaként valójában verziók sokaságát jelenti. Ezek a verziók (minden, amit valaha gondoltak és leírtak vagy éppen gondolni fognak) hatalmas univerzumot képeznek, melynek terméi, egységei elvben egykor összeköthetők és megmutathatók, feltárhatók lesznek a teljesség posztenciklopedikus igényével. Az európai országok nemzeti gyűjteményei ilyen könyvtárszobákként is elképzelhetők, melyek a nagy egésznek alkotórészei. Az ezekben felhalmozott kulturális örökség gondozása, megőrzése, minőségi feltárása, időről időre történő tudatos megmutatása, csoportosítása, közvetetten az egyén és az adott nemzet tagjainak szóló identifikációs bázisként egyszerre sajátos és egyetemes feladatköröket jelöl ki a rábízott gondozók számára, melyek a digitalizáció technikai fejlődésével egy nemzetközi univerzumba csatolhatók: összeköthetők, megmutathatók, csak hogy – figyelmeztet bennünket Borges, aki később maga is nemzetikönyvtár-igazgató lett – annak a tudatában, hogy mi magunk ezt megelőzően is ennek az univerzumnak az aktív részei, sajátos alkotótagjai vagyunk. Az említett novella egyik legmaradandóbb allegóriája mégis az, hogy minden értelmes sor, megmunkált tartalom, kifelé megmutatkozó interpretációs aktus mögött verbális limlom, összefüggéstelen vagy értéktelen művek sokasága áll, melyeket a szakértelem szívós munkája és annak könyvtári kalauzai állítanak értelmes, értékes katalógusokba.

A legértékesebb tartalmak, kincsek csoportosítása, majd disszeminációja ezen túlmenően szakmai szűroök sokaságát jelenti, vagyis nem egyszerűen csak a mindenre kiterjedő gyűjtés és megőrző tevékenység, hanem az időszaki megmutatás mikéntje és formája is kardinális kérdés. Ezért a nemzeti gyűjtemények feladatkörei összetett programokat, hazai és nemzetközi együttműködések, szisztematikus tudományos feltárást és értékelő rendezvénysorozatokat igényelnek, melyekben a sokrétű szakértői munka összehangolása kiemelt jelentőségű.

Az OSZK igen nehéz esztendőket, ugyanakkor több tekintetben is igen sikeres éveket tudhat maga mögött 2018–2019-ben. E mondat első és második fele nem áll szöges ellentétben egymással, nem is zárja ki egymást, csupán arra az ambivalens helyzetre utal, mellyel a nemzet első és legrégebbi, 1802-ben alapított közgyűjteménye az utóbbi évtizedben szembesülni volt kénytelen. A *Mercurius*, a könyvtár életének (főbb eseményeinek, rendezvényeinek, hazai és nemzetközi együttműködéseinek) hírnöke tartalmában az elért sikerekről ad számot, viszont maga a tény, hogy ezúttal is összevont lapszámmal kénytelen jelentkezni, leginkább a mondat első felére, vagyis az anyagi nehézségekre, költségvetési kerethiányokra utal.

A lapszám a megszokott struktúrát követve – a tavalyihoz hasonlóan idén is Dede Franciska válogatásában, szerkesztésében – tematikus tömbökben számol be az utóbbi két év fontosabb eredményeiről, az emlékévekről és a hozzájuk kapcsolódó rendezvényeinkről (2018-ban corvináink kerültek előtérbe a Mátyás-emlékév kapcsán, 2019-ben Ady Endre halálának 100. évfordulója adott alkalmat a kapcsolódó gyűjteményi kincseink bemutatására). A kötet hírt ad a tudományos felfedezésekről, konferenciákról és rendezvénysorozatokról, minden nehézség ellenére könyvkiadói tevékenységünk újabb szép sikereiről s természetesen mindazon átalakulásokról is, melyek a kifelé megmutatkozó sikeres arculat mögött az utóbbi években két irányból is meghatározták az OSZK belső életét: egyrészt Tüske László főigazgatói mandátuma lejártával az elindított

OKR nagyprojektjével kapcsolatos folyamatokról, másrészt az OSZK főépületének tőszomszédságában a Hauszmann-terv kapcsán évek óta tartó rekonstrukciós építkezéseknek az intézmény szakmai működését sok esetben – közvetetten – akadályozó tényezőiről. 2018 a belső fejlesztések és a szakmai rendezvények terén is kiemelten fontos, sikeres esztendő volt, 2019 azonban már felemásra sikeredett: hosszú évekre, évtizedekre visszatekintő sikeres rendezvénysorozatok akadtak meg, nem szervezhettük meg a Múzeumok Éjszakáját, s nem folytatódhatott (részben hely-, részben forráshiány miatt) a KönyvtÁrlat programsorozat sem. Az F épület belső infrastruktúrájának részleges felújítását célzó elképzelésekkel egy időben, összesen átmeneti, megbízott vezető kerülhetett a patinás intézmény élére. Az állandósuló anyagi bizonytalanság, a sokrétű működésben az egyes arcéleket (könyvtári, kutatóintézeti, múzeumi, könyvkiadói stb.) fenyegető működésképtelenség és legfőképp az esetleges intézményi költözés gyorsütemű megszervezésének eshetősége semmiképp sem tett jót a folyamatban lévő szakmai munkáknak, rendezvénysorozatoknak, hazai és nemzetközi együttműködéseknek. 2019 második felében ráadásul komoly munkaerő-elvándorlással kellett szembesülnie az intézménynek.¹ Márpedig, mint azt többször, több felületen is hangsúlyoztuk, a patinás intézmény páratlan állománya és szakértőinek „szürkeállománya”, szakmai felkészültsége volt nemzetközi kitekintésben is az az alap, amelyre mindenkor építkezni lehetett. A lapszámban mindezek ellenére is szép eredményekről, örömteli folyamatokról számolhatunk be: emlékévekhez kötődő sikeres kiállítások és rendezvények, konferenciák és belső ünnepek, tudományos együttműködések és szakmai projektek szegélyezik a napi könyvtári működést, mindezen túl a webarchiválás műhelyeiről és főként az OKR-nagyprojekt fázisairól is hírt adunk. Mint ismeretes, ez utóbinak átfogó, távlati célja az eddigi széttagolt könyvtári szolgáltatásokat, adatbázisokat és katalógusokat, a digitális dokumentumok szolgáltatását egységes, országos rendszerbe foglalni. Az OSZK főépületének 8. emeletén 2019 végére kialakított új digitalizáló központ tulajdonképpen e folyamatok első látványos eredménye. Mindez pedig az említett borgesi példához igazodva is a síkképernyők és a felhőszolgáltatások terében teremt majd egységes „formátumot”, mely

reményeink szerint belátható időn belül a legkülönbébb dokumentumok, a sokféle hordozó tartalmait digitális térben, a bábeli világgönyvtár számára is elérhetővé teszi.

Amint az évek óta megszokott, összevont lapszámunk végén, a *Perszonália* fejezetben a kitüntetett munkatársaink gratulálása mellett szomorú kötelességünk az elhunyt kollégák névsorát is közreadni. A sor ezúttal igencsak hosszú. A magyar kulturális emlékezet legfőbb őrhelye munkaközösségének szakmai életében – az égi fogaskerek okozta szomorú fogyatkozásokon túl – léptékszerű változások indultak el már 2017-től, amelyek 2019 után is folytatódni fognak. Legutóbbi lapszámunk beköszöntőjét azzal a gondolattal zártam, hogy a mindennapi nehézségek, átszervezések és erőt forgácsozó harcok mellett is a bibliotéka közösségének bőven voltak olyan eredményei, amelyekre mindig büszkén tekinthetett vissza, s amelyekből erőt is meríthetett a nehéz időkben. Hiszen – ahogyan azt Hamvas Béla írja – az elhivatott könyvtárosnak és a könyvtárban dolgozó kutatóknak a könyv, a dokumentum egyszerre táplálék, szenvedély, sors, szerelem, gyönyör, mámor, kaland és végzet.

A keretek változhatnak, a cél nem.

Boka László
felelős szerkesztő

¹ Mire ezek a sorok napvilágot látnak, ismét új, kinevezett főigazgatója van a könyvtárnak, ugyanakkor egy merőben más, pandémiás helyzet miatt az intézmény munkaközössége újabb, eddig ismeretlen nehézségekkel szembesült.